

УДК 630*(477)

МОРФОЛОГІЧНИЙ ОПИС ЗОВНІШНІХ ОЗНАК ЛИСИЦІ РУДОЇ

Д. І. ТАРАНЕНКО, студент

І. В. КОЗАЧЕНКО, кандидат с.-г. наук, доцент
Уманський національний університет садівництва

Руда (або звичайна) лисиця – найбільш розповсюджений та широко відомий вид роду лисиць. Вона також є найбільшим видом роду: довжина тіла 60-90 см, хвоста – 40-60 см, маса 6-11 кг. У більшості випадків забарвлення спини яскраво-руде, часто з неясним темним візерунком, черево біле, іноді чорне. Забарвлення у тварин з південних районів ареалу більш тьмяне. Поряд з типово забарвленими «вогнівками» зустрічаються особини з більш темним хутром: сиво-душки, хрестовки, чорно-бурі. Зрідка в природі зустрічаються альбіноси.

Звичайна лисиця розповсюджена широко - в Європі по всій території, північній Африці (Єгипет та Алжир, Марокко, північний Туніс), більшій частині Азії (аж до північної Індії, південного Китаю та Індокитаю), в Північній Америці від арктичної зони до північного узбережжя Мексиканської затоки. В Австралії лисиця була акліматизована і розповсюдилась по всьому континенту, за винятком деяких північних районів з вологим субекваторіальним кліматом. В Україні руда лисиця зустрічається по всій території.

Чисельність лисиць помітно коливається по роках. На її стан впливають такі фактори як кількість гризунів, метеорологічні умови, наявність в популяції інфекційних захворювань. В голодні роки не тільки падає плодючість самок та виживає менша кількість цуценят, але й виникають умови, сприятливі для поширення епізоотій, які інколи охоплюють великі території. Характерні для лисиць епізоотії – сказ, чума хижаків, зуднева короста.

Індивідуальна ділянка, яку займає пара або сім'я лисиць, має забезпечувати їх не тільки достатньою кількістю корма, але й придатними

для влаштування нір місцями. Лисиці риють їх самі, або (що трапляється часто) займають нори борсуків, сурків, песців та інших риючих тварин, пристосовуючи їх до своїх потреб.

Найчастіше лисиці оселяються на схилах ярів та пагорбів, вибираючи ділянки з добре дренованим піщаним ґрунтом, захищені від заливів дощовими, ґрунтовими та талими водами. Навіть якщо нора викопана самотійно, не кажучи вже про борсучі, песцеві і т. ін., вона звичайно має кілька вхідних отворів, що ведуть через більш або менш довгі тунелі в гніздову камеру. Інколи лисиці використовують природні сховища - печери, розщілини скель, дупла в товстих деревах, що впали. У більшості випадків (але не завжди) житло буває добре вкрите в густих заростах. Як правило, лисиці використовують постійні сховища лише в період виховання молодих, а протягом решти року, зокрема взимку, відпочивають у відкритих лігвах в снігу або траві. Але, рятуючись від переслідування, лисиці у будь-яку пору року можуть переховуватись у першій-ліпшій норі, яка зустрінеться в місцях їхнього життя.

Лисиця, хоч і належить до типових хижаків, харчується дуже різноманітними кормами. Серед їжі, що вона вживає, виявлено більше 400 видів одних тільки тварин, не рахуючи кількох десятків видів рослин.

Повсюдно основу її харчування складають дрібні гризуни, головним чином польовки. Можна сказати, що від їхнього достатку та досяжності в значній мірі залежить стан популяції цього хижака. Більш крупні ссавці, зокрема зайці, відіграють в харчуванні набагато меншу роль, хоча в деяких випадках лисиці їх цілеспрямовано ловлять, особливо зайчат, а під час заячого мору можуть поїдати трупи. Іноді великі лисиці можуть нападати на телят косулі. Птахи в харчуванні лисиці не такі важливі, як гризуни, хоча цей хижак ніколи не впустив випадку піймати птаха, що опинився на землі (починаючи від самих дрібних і до найбільш крупних, наприклад гусей та глухарів), а також знищити кладку яєць або нелітаючих пташенят. Також

лисиця може красти свійських птахів, але, згідно до спостережень зоологів, робить це набагато рідше, ніж прийнято вважати.

Висновки.

1. При проведенні моніторингових досліджень, а також вивченні особливостей біології лисиці звичайної в певних регіонах доцільно проводити зонування досліджуваних територій за ступенем антропогенного впливу.

2. Рекомендуємо враховувати користь, яку приносить цей вид знищенням шкідливих гризунів і комах та як постачальник хутрової сировини, значно перекирає шкоду, що він завдає.

3. Негативна роль лисиці полягає, в першу чергу, у забезпеченні циркуляції збудників хвороб, які є загрозливими для людини й свійських тварин.

Література

1. Хоєцький П.Б. Лісомисливське господарство Західного регіону України історія розвитку, сучасний стан, потенціал мисливського фонду. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора сільськогосподарських наук, спеціальність 06.03.03-лісознавство і лісівництво. Вид. редакційно-видавничий відділ НЛТУ України. Львів. 2012. 40 с.